

קדושים תהיו

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם: (ויקרא יט ב) – תחילת פרשת קדושים.¹

והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה': (ויקרא כ כו). – סוף הפרשה.²

והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני: (ויקרא יא מד) – סוף פרשת שמיני.³

ספרא קדושים פרשה א ד"ה וידבר ה' – הקדושה היא שלכם

"קדושים תהיו" - פרושים היו. "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם" – לומר, אם מקדישים אתם עצמכם, מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי. ואם אין אתם מקדישים עצמכם מעלה אני עליכם כאלו לא קידשתם אותי. או אינו אומר אלא, אם מקדישים אתם אותי הריני מקודש ואם לאו איני מקודש? תלמוד לומר: "כי קדוש אני" - בקדושותי אני בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי.⁴

ספרא קדושים פרשה ד פרק י אות ב – בין קדושים של תחילת הפרשה וסופה

"והתקדשתם והייתם קדושים", זו קדושת פרישות עבודה זרה. אתה אומר קדושת פרישות עבודה זרה, או אינה אלא קדושת כל המצות? כשהוא אומר "קדושים תהיו" - הרי קדושת כל המצות אמורה. ומה תלמוד לומר: "והתקדשתם והייתם קדושים" - זו קדושת פרישות עבודה זרה.⁵

רש"י ויקרא פרק יט פסוק ב – דגש על עריות

"קדושים תהיו" - הווי פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה.⁶

רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק ב – "פרושים תהיו"

קדושים תהיו - הווי פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, לשון רש"י. אבל בתורת כהנים (פרשה א ב) ראיתי שתם, פרושים תהיו. וכן שנו שם (שמיני פרק יב ג), והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים.⁷

¹ למעלה מארבעים פעמים נזכר השורש קד"ש מתחילת ספר ויקרא ועד כאן, אבל כולם בהקשר למקדש ולעבודה הנעשית בו. כאן עוברת הקדושה אל מחוץ למקדש הוא המשכן – אל העם. (זמן קדוש יש לנו כבר בספר שמות בפרשת בא בציווי הראשון על פסח: "מקרא קודש" ובשבת בפרשת בשלח). ולא קידוש של חלק מהעם ככהנים (שמות יט כב) וכבכורות (שמות יג ב), אלא של העם כולו. מה שכבר נזכר במעמד הר סיני בשמות פרק יט אבל שם לזמן מוגבל (כמו ההר שהתקדש לזמן מסוים). זו הייחודיות של פרשת קדושים שאח"כ גם חוזרת בספר דברים ז ו: "כי עם קדוש אתה לה' אלוהיך". שם בלשון חיווי וכאן בציווי: "קדושים תהיו, והייתם קדושים". (ואולי בכל זאת קדם ספר שמות יט ו) בפסוק: "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת פְּהִינִים וְגוֹי קְדוֹשׁ", ראה גם שמות כב ל: "ואנשי קדש תהיו לי"). בין כל ובין כך, כאשר קוראים את פרשיות אחרי מות וקדושים מחוברות, אפשר לראות בפסוק זה לא רק כותרת לפרשת קדושים אלא גם סיומת לפרשת אחרי מות כפי שנראה בהמשך.

² וכמה פסוקים קודם (ז-ז): "וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְעִשְׂתֶּם אֹתָם אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם". שים לב להבדלים הברורים מפשט הפסוקים בין הקדושה של פרק יט ובין זו של פרק כ בפרשתנו.

³ פרשת קדושים איננה הראשונה להרחבת הקדושה כנ"ל. כבר קדמה לה פרשת שמיני בפסוק זה החותם את הפרשה הדנה בבעלי החיים האסורים ומותרים לאכילה ודיני טומאה וטהרה הנובעים מכך.

⁴ אולי בשל המעבר לקדושה של העם כפי שהערנו לעיל, פותח מדרש ספרא במעין הגבלה. שלא יעלה על דעתו של האדם שהוא זה שמקדש את הקב"ה. את עצמכם אתם מקדשים. אבל נכון הוא שהאדם מקדש את שמו של הקב"ה בעולם שברא – הוא מוטיב קידוש השם בהליכותיו של האדם (וח"ח בהיפוך: חילול השם). כך גם אמירתנו בתפילה: "נקדש את שמך בעולם וכו'" ועוד על כך במדרש תנחומא להלן.

⁵ מדרש ספרא (תורת כהנים) זה הוא על הפסוק בסוף הפרשה (פרק ט) ומחדד את ההבחנה בין ה"קדושים" הראשון והאחרון של הפרשה. זה של תחילת הפרשה הוא כללי ומדבר על כל המצוות וזה של סוף הפרשה מתמקד בקדושה (פרישות) מעבודה זרה. זאת, כך נראה, בגלל הפסוק שבא מיד אחריו: "ואיש או אישה כי יהיה בהם אוב או ידעוני". וכבר אמרו בגמרא חולין ה ע"א: "חמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה".

⁶ המקור לפירוש זה של רש"י הוא מדרש ויקרא רבה כד ו: "אמר ר' יהודה בן פזי: מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא קדושה". ראה מדרש זה במלואו שם. מדוע מעדיף רש"י את ויקרא רבה והחבור לפרשת עריות על פני הספרא שמציע שתי חלופות: "קדושת כל המצוות" או "פרישות עבודה זרה"?

⁷ רמב"ן חולק על רש"י (כדרכו...) ומעדיף את מדרש ספרא הנ"ל (הוא מצטט את הספרא שבראש הפרשה, אבל נראה כוונתו גם לספרא שבסוף הפרשה שהבאנו, כהוכחה לכך ש"קדושים תהיו" הוא רחב וכולל את "קדושת כל המצוות"). נראה שהוויכוח בין רש"י לרמב"ן, שמקורו במחלוקת הקדומה יותר בין מדרש ספרא למדרש ויקרא רבה, הוא האם הפסוק הפותח את פרשתנו משמש (גם) משפט מסכם לפרשת העריות שבסוף פרשת אחרי מות, או שהוא כותרת לפרשה שלנו בלבד. רש"י סבור שלא בכדי מצויים

רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק ב (המשך) – נבל ברשות התורה

ולפי דעתי אין הפרישות הזו לפרוש מן העריות כדברי הרב, אבל הפרישות היא המוזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים: והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין. אם כן ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשוי הרבות ולהיות בסובא יין בזוללי בשר למו. וידבר כרצונו בכל הנבלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה.⁸

ספר כלבו סימן עה – קדש עצמן במותר לך

לשון קדושה הוא לשון פרישות והבדלה כמו "קדושים תהיו" – כלומר, קדש עצמך במותר לך.⁹

תנחומא (בובר) פרשת קדושים סימן א – הקב"ה מתקדש בישראל

אמר הקב"ה לישראל: אני מתקדש בך, שנאמר: "כי בראותו ילדיו מעשיו ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב" (ישעיהו כט כג). וכן הוא אומר: "ישראל אשר בך אתפאר" (שם מט ג). ואתם מתקדשים בי, ואני מתקדש בכם. שנאמר: "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני".¹⁰

ויקרא רבה כד ח – בין שיכורים לנזירים ובין עליונים לתחתונים

רבי אבין אמר בה שתיים.

רבי אבין אמר: משל למלך שהיה לו מרתף של יין והושיב בו המלך שומרים, מהם נזירים ומהם שכורים. לעת ערב בא לתן שכרם. נתן לשכורים שני חלקים ולנזירים חלק אחד. אמרו לו: אדונינו המלך, לא כולנו שמרנו כאחד? מפני מה אתה נותן לאלו שני חלקים ולנו חלק אחד? אמר להם המלך: אלו שכורים הם ודרכם לשתות יין, אבל אתם נזירים ואין דרככם לשתות יין. לפיכך אני נותן לאלו שני חלקים ולכם חלק אחד. כך, העליונים לפי שאין יצר הרע מצוי בהם, קדושה אחת: "ובמאמר קדישין שאלתא" (דניאל ד יד). אבל התחתונים, לפי שיצר הרע מצוי בהם, הלוואי בשתי קדושות יעמדו. זהו שכתוב: "ואמרת אליהם קדושים תהיו" וכתוב: "והתקדשתם והייתם קדושים".¹¹

פסוקי הקדושה לעיל בין איסורי עריות של פרשת אחרי מות (פרק יח) ובין איסורי עריות שחוזרים בפרשת קדושים והפעם עם עונשיהם. לא בכדי חוזר מוטיב הקדושה פעם רביעית בפסוקים ז-ח בפרק כ לפני החזרה על איסורי עריות: "וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: וְשִׁמְרַתֶם אֶת חֻקֵי וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם". תהיו פרושים מעריות, זו כבר מדרגה ראויה. א"כ תגיעו לשאר כל המצוות. ראה דבריני **כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען** בתפר שבין פרשת אחרי מות ופרשת קדושים.

⁸ רמב"ן דבק בגישה המרחיבה של מדרש ספרא "פרושים תהיו" ובהקשר הפנימי של פרשת קדושים מרובת המצוות. אבל מבין שיש בזה גם סכנה. סכנה שרמב"ן לא מזכיר ואנו נהיה לו לפה היא סכנת הפרישה מהחיים, של נזירות והסתגרות, של דתיות עצבנית שכל הזמן חוששת שמא ניכשל בזה וזוה. אז בוא נהיה פרושים מן העולם. ראה גמרא בבא בתרא ס ע"ב על הפרושים שאחרי חורבן הבית ומה "נטיפל להם ר' יהושע". אבל רמב"ן בוחר להדגיש דווקא את הצד השני, של פרישות המלווה בהוללות. הביטוי "נבל ברשות התורה" הוא, כך נראה, חידוש של רמב"ן. ומהמעט שבדקנו מצאנו שבכל ספרות ההלכה והמחשבה, כולל ספרות השו"ת, אין מי שמשתמש בביטוי זה! רק בספרות השו"ת של ימינו: אגרות משה, ציצן אליעזר, פסקי הרבנות הראשית, הרב עובדיה יוסף שליט"א ועוד, חוזרים להשתמש בו. ראה למשל פסקי דין - ירושלים דיני ממונות א' עמוד קעט: "ונראה שיש להוקיע ולזעוק מרה כנגד מנהג נפסד זה של מעבידים לשלול את זכויות עובדיהם ע"י מכתבי פיטורין כמו זה שנעשה ע"י הנתבע במקרה דנן. גם אם הדבר אינו נוגד את החוק והתקנון, הרי הוא עושק שכר שכיר ברשות החוק (על משקל "נבל ברשות התורה"), מה עוד שבמקרה זה צודקת התובעת שהפיטורין היו בניגוד לחוק". שאלה: מדוע רק במאה העשרים חזרו להשתמש בביטוי זה?

⁹ מקור הביטוי "קדש עצמך במותר לך" הוא בגמרא ביבמות כ ע"א: "איסור קדושה – שניות מדברי סופרים. ואמאי קרי ליה איסור קדושה? ... אמר רבא: קדש עצמך במותר לך". כלומר, האדם מקדש את עצמו בכך שהוא מקפיד לא רק על מצוות התורה (דאורייתא), אלא גם על מצוות חכמים (דרבנן). אלא שבגמרא שם אין אזכור לאף אחד מהפסוקים שלנו (הקשר שם הוא לפסוק "קדושים יהיו לאלהיהם" שבראשית פרשת אמור ואשר מיוחד לכהנים). רק בדרשות מאוחרות יותר כמו זו של ספר כלבו הנ"ל יש קשר לפסוקים שלנו. וכן הוא בספר אבודרהם וספר העיטור ואחרים: "והתקדשתם והייתם קדושים - קדש עצמך במותר לך". נראה שהדברים קשורים לעשיית סייג לתורה וגם בהם יש לשים סייג לסייג ולא להגזים באיסורים, ראה דבריני **עשו סייג לתורה** בדפים המיוחדים. כך או כך, דרשות אלה והביטוי "קדש עצמך במותר לך" זכו לציטוטים רבים יותר מאלה של הביטוי "נבל ברשות התורה" של רמב"ן. אולי משום שביטוי זה מוזכר בתלמוד ואולי משום שהוא בלשון יותר חיובית. ועדיין אנו מצפים לתשובות לשאלתנו לעיל מדוע נמנעו מלהשתמש בביטוי "נבל ברשות התורה". המאיר עינינו יבורך.

¹⁰ מדרש תנחומא זה שבראש פרשת קדושים מחזיר אותנו למדרש ספרא שבראש הפרשה, בו פתחנו. מדרש ספרא מדגיש שם שיחד עם הציווי "קדושים תהיו כי קדוש אני", חשוב שזכור שקדושתו של הקב"ה איננה תלויה בנו: "בקדושתו אני, בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי". בא מדרש תנחומא ואומר, במעין משקל נגד: "אתם מתקדשים בי ואני מתקדש בכם". ראה עוד ויקרא רבה בפרשתנו (והוא גם בבראשית רבה פרשת מקץ): "א"ר שמעון בן לקיש: שתי פרשיות הכתיב לנו משה בתורה ואנו למדין אותן מפרשת פרעה הרשע ... והיית רק למעלה - יכול כמוני? תלמוד לומר: "רק", לשון מיעוט, גדולת למעלה מגדולתכם ... "קדושים תהיו" - יכול כמוני? תלמוד לומר: כי קדוש אני - קדושתו למעלה מקדושתכם". והדברים מתקשרים לדף **אנו מאמירך ואתה מאמירנו** בפרשת כי תבוא.

¹¹ לא רק השכר, אלא גם הקדושה האמיתית היא בשיכורים ולא בנזירים! ומילת "הלוואי" צריכה ביאור.

ר' אבין אמר אחרת: משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך. מה עשה המלך? נתן בראשו אחת ושתיים בראשם של בניו. כך בכל יום ויום העליונים מכתירים להקב"ה ג' קדושות ואומרים: קדוש קדוש קדוש! מה הקב"ה עושה? נותן בראשו אחת ושתיים בראשן של ישראל. זהו שכתוב: "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם", "והתקדשתם והייתם קדושים".¹²

תנחומא פרשת קדושים סימן ב – ישראל מקדשים את שם הקב"ה

"קדושים תהיו כי קדוש אני" - אמר להם הקב"ה לישראל: עד שלא בראתי עולמי היו מלאכי השרת מקלסין אותי בכס ומקדשין את שמי בכס והיו אומרים: "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם" (דברי הימים א טז). כיון שנברא אדם הראשון אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע זהו שאנו מקלסין אותך בשמו? אמר להם: לא ... בא נח. אמרו לו: זה הוא? ... עמד אברהם ... עמד יצחק ... כיון שבא יעקב, אמרו לפניו: זה הוא? אמר להן: הן ... באותה שעה קידש הקב"ה את ישראל לשמו ... אמר הקב"ה לישראל: הואיל ונקדשתם לשמי עד שלא בראתי העולם, היו קדושים כשם שאני קדוש שנאמר: כי קדוש אני, לכך נאמר: "קדושים תהיו".¹³

שבת שלום
מחלקי המים

¹² כאן נראה שהמלאכים הם מקור הקדושה ואת שלוש הקדושות שהם אומרים בכל יום, הקב"ה נוטל אחת לעצמו ושתיים מוריד לבני האדם (הנזירים מסייעים לשיכורים). אבל במדרש הבא נראה שאדרבא, כל הקילוס וכל הקדושה מקורם (ייעודם) הוא בני האדם והמלאכים שקילסו, עד שלא נברא האדם, עשו זאת באופן זמני ומושאל. ואחר שנברא האדם הקדושה באה מלמטה והמלאכים רק חוזרים אחר הקילוס של בני האדם. ראה המדרש הבא והערת השוליים שלו.

¹³ ובהמשך מדרש תנחומא שם סימן ו: "אמר ר' פנחס הכהן בר חמא א"ר ראובן: מאי דכתיב (יחזקאל ג) ואשמע אחרי קול רעש גדול? מהו אחרי? אמר יחזקאל: משקלסתינו אני וחבירי שמעתי שמלאכי השרת מקלסין אותנו אחרי ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. תדע לך, שבשעה שעלה משה למרום שמע קול מלאכי השרת מקלסין כן, ירד ולמד את ישראל שיהיו אומרים כן בלחישתה: ברוך שם כבודו לעולם ועד". ראה דברינו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד](#) בפרשת ויחי. עוד על יתרון בני ישראל על המלאכים ראה אבות דרבי נתן נוסח ב פרק מד על הפסוק: בני בכורי ישראל ומדרש תנאים לדברים פרק יד פסוק א על הפסוק: "בנים אתם לה' אלהיכם". שניהם מובאים בדברינו [בני בכורי ישראל](#) בפרשת שמות. וראה עוד מה שכתבנו בשביעי של פסח לגבי [שירת המלאכים מול שירת בני האדם](#) "יקדמו בני תחילה".